

zavest, akoravno so jim branili slovenski govoriti in so vsako še tako malovažno in nedolžno pojavljanje te narodne zavesti zatrli. Iz sto primerov, o katerih bodem govoril na drugem mestu, navedem tukaj samo jednega, kateri ima prav tesno zvezo z mojo nalogo“.

(Dalje prihodnjič.)

Znanstvene stvari.

Poročilo

o VI. občnem zboru slovenske Matice

v Ljubljani 1. decembra 1870. l.

Po sv. maši, katero so služili preč. stolni prošt g. dr. Pogačar v stolni cerkvi, se ob 9. uri dopoldne v čitalnični dvorani prične občni zbor, ki ga je vodil prvosednik dr. Costa z ljubljanskimi odborniki (gg. dr. Bleiweis, bar. Cois, Lésar, Marn, dr. Papež, dr. Pogačar, Praprotnik, dr. Razlag, Sovan, Šolar, Vavrū, dr. Vončina, dr. Zupanec) in vnanjimi (gg. dekan Kosar, Trstenjak, dr. Ulaga) vpričo mnogih častitih udov, ki so nekaj tudi iz Goriškega (dr. Tonkli, dr. Lavrič) prispeli, še več pa jih je pismeno poslalo volilne liste (volilnih listov skupaj je bilo 263) ter se tako vkljub poznemu zimskemu času vendar lepo število vdeleževalo 6. občnega zbora.

Prvosednik dr. Costa pozdravlja najprej pričujoče društvenike, ter omenivši izrednih okoliščin, ki so bile vzlasti politične in so zadevale več ali manj vse Slovence, ki niso dopustile, da bi se bil po pravilih občni zbor sklical poletniški čas, in spominjaje se slavnih dveh odbornikov, koja nam je po 5. občnem zboru pobrala nemila smrt, prvega Matičinega predsednika, ljubljenca slovenskega naroda, dr. Lovro Toman, in marljivega, po slovstvenih delih svojih slovečega prof. Ant. Janežiča, katerih spomin bode živel, dokler živi narod slovenski, povabi občni zbor, da hvalno časti tudi njun spomin, kar vstavši vsi storijo z vzklikom „večna jima pamet!“ — Razun tega omenja, kako hoče Matičin odbor še ji častiti, kar izvé občni zbor iz tajnikovega poročila, zakaj niso društvene knjige doslé še v rokah matičarjev, in daje hvalo neutrudnemu tajniku, prof. Lésarju, kar zbor pripozna. Omenivši dr. L. Tomanovega darú naznanja, da je odbor sicer že zahvalo izrekel gospej Lujizi Tomanovi, vendar pa nasvetuje, naj jej še občna skupščina zahvalo naznani za velikodušni dar po dr. L. Tomanu ter objavlja odborov sklep, da si Matica pri domačem umetniku Franke-tu naroči dr. L. Tomanovo sliko v pravi njegovi velikosti. Občna skupščina odobri oba predloga.

Potem poroča tajnik prof. Lésar o delovanju odborov od 1. sept. 1869. do 1. dec. 1870. l. tako-le:

„Družbenikov je od V.—VI. občnega zbora Matici na novo pristopilo 231
med katerimi je ustanovnikov 11
Glavni knjigi je danes poslednja številka . . . 1864
o lanskem občnem zboru bila jej je 1633

od tod prirastek za 231
udov. V preteklih šestih letih jih je ali pomrlo ali odstop naznanilo 226, zato konečni spregled v poročilu kaže samo 1603 ude; pri sinočni, to je XVIII. odborovi seji pa je novih udov sprejetih bilo 31, danes toraj jih Matica šteje 1634.

Odbor se je bil sešel trikrat, in sicer: 1) 23. dec. 1869. l., k XVI. skupščini, 2) 1. avg. 1870. l. k XVII. skupščini, 3) 30. nov. 1870. l. k XVIII. skupščini, in danes koj po občnem zboru se snide v XIX. skupščino, da izvrši potrebne volitve in sklene o tajniku za prihodnje leto. — Mnogih sej raznih odsekov ne

bomo omenjali; zamolčati pa ne moremo slavní skupščini, da je previdnost Božja izmed odbornikov iz tega sveta poklicala dva moža, ki sta bila krepka stebra ne le Matici naši, ampak vsemu slovenskemu narodu, moža, ki jih gotovo na vse veke ne pozabi slovenska Klijona. Ta dva sta: marljiva in neutrudna čbelica, g. Anton Janežič, in izbuditelj, prvi predsednik in velikodušni dobrotnik Matice naše, gospod dr. Lovro Toman — On, ki je, kakor se bere na sprelepi diplomi, čast. Matičarjem podarjeni, 8. marcija 1863. leta pri tisučletni svečanosti v življenje poklical Matico z besedami: „Sveta Ciril in Metod sta pred 1000 leti položila temelj slovanskemu slovstvu, naj se ustanovi tedaj njima na večni spomin Matica slovenska za povzdigo slovenskega slovstva!“ Bog jima daj večni mir in pokoj!

Da Matica tudi v svojem imeniku še dolgo ohrani spomin njunima imenoma, zato je odbor sklenil, da na gosp. Janežičevo mesto za ustanovnika stopi njegov sin Evgen, na g. dr. Tomanovo pak njegova vdova gospá Lujiza. — (Dal prih.)

Časnikarstvo jugoslavenko.

Pravnik slovenski. List za pravosodje, upravo in državoslovje. Izdaja in vreduje ga dr. J. R. Razlag v Ljubljani.

Časniki, da od tacihi ne govorimo, ki le od razporov in škandalov životarijo, se v obče ločijo v potrebne in nepotrebne, — dalje v take, ki nimajo vrednosti več, kedar smo jih prebrali, in v take, ki si jih moreš vezati dati v bukve, v katerih potem še leta in leta dobrih svetov in podukov najdeš. V to poslednjo vrsto spada naš „Pravnik slovenski“. V vsacem listu svojega prvega tečaja je dokazal to lepo. Kdor je dozdal ta list imel, prepričal se je sam, ki ga je prebiral; drugim, ki ga niso še imeli, naznanjali smo obseg vsacega lista, iz kojega so se lahko prepričali, da naše besede niso prazno hvalisanje. Dostaviti imamo danes le še obseg poslednjega lista, kateri je ta: „Dedno pravo. — Hudodelstvo težke telesne poškodbe. — Nekaj o mlinarski postavi in o tarifi za goveje meso. — Brez vdeležbe županijskega načelnika ne mogô započeti soseske niti pravde zaradi motjene posesti. — Samovoljno jemanje že podrtega lesa po upravičenih do gozdnih služnosti se ima za tatvino kaznovati. — Obrazec prošnje proti previsokim davščinam od služeb“.

Temu pa dodajamo iz istega lista še vabilo na naročbo za prihodnje leto, ki se glasi tako-le: „Z novim letom 1871. nastopi „Pravnik slovenski“ drugi tečaj. Obilna duševna podpora prvega slovenskega pravnškega lista in priznanje dosedanjih gg. naročnikov nam je spričevalo, da je koristen in potreben, ako resno hočemo, da jezik slovenski zadobi v javnem življenju tisto veljavo, katero že imajo vsi drugi razviti jeziki pri svojih domačih oblastnijah. „Pravnik“ se bode trudil, tudi za naprej širiti državoslovne znanosti, ktere so v ustavni državi potrebne za vsakega državljana, on bode razpravljal pravosodne in upravne zadeve, da postane glasilo izobraženih državljanov v obče ter domačih pravnikov in županov na poseb. Ker ne iščemo v tem početju gmotnega dobička, ampak smo zadovoljni, ako se le stroški naplačajo, je naročnina za „Pravnik“, ki bode tudi za naprej dvakrat na mesec vsaj dve tiskani pôli obsegal in navadno 1. in 15. dan izhajal, ta-le: za celo leto pri vredništvu prejeman 4 gold., za celo leto po pošti ali na dom pošiljan 4 gold. 20 kr., za pol ali četrt leta po razmeri, za slušatelje pravoslovja in učitelje narodnih šol pa samo polovica. — Naročevanje na vse časnike v našem cesarstvu je najceneje s poštnimi nakaznicami (Post-

anweisungen), ktere do 10 gld. samo 5 kr. veljajo, pri čem se prihrani do 18 kr.“

Dopisi.

Na Dunaji 4. dec. — Imé našega velicega Preširna je privabilo 2. dec. (večer pred rojstnim dnevom pesnikovim) na Dunaji tako velikansko število izobraženih Slovencev in Slovanov skupaj; — spomin nesmrtnega našega rojaka se je praznoval tako slavno, kakor je to samo v velikem središču mogoče. Na slovensko „besedo“ se je bilo zbralo okoli 900—1000 Slovanov. Obširna sobana, pristranske sobe in galerije so bile prepolne, in zarad pomanjkanja prostora osnovalni odbor niti ni mogel toliko vstopnic in povabil razposlati, kakor bi se jih rado sprejelo bilo. Razen društva „Slovenije“, ktero je besedo dajalo in za (precej visoke) stroške skrbeti imelo, videli smo ta večer tudi mnogo starejših tukaj živečih Slovencev v svoji sredi, na pr. (da le nekte imenujem) bili so nazoči gg. ministerjalni tajnik in slov. pisatelj Cigale, dvorni svetovalec Napret, ud državnega sodišča dr. Dolenec, advokati dr. Pogačnik, dr. Steiner, dr. Prus, dr. Chrobat, profesor Robič in drugi naši rojaki. Izmed odličnejših Slovanov smo videli g. Kudravcev-a od ruskega poslanstva, podpornika česko-slovanske mladine, direktorja Bilka, več častnikov hrvatskega polka Leopolda itd. Različna slovanska društva so bila po svojih odborikih zastopana. Tudi Rumuni so nam bili poslali deputacijo in s tem izrekli svoje simpatije do Slovanov. Govorniki so bili, razen v zadnjem listu v programu omenjenih dveh Slovencev (Šuklje in Levec), od družih Slovanov: Rus Monasterski, Čeh Avguštin, Hrvat Klaić in Srb Izajlović. Govori so imeli večidel enak predmet: povdarjanje slovanskega edinstva. Preobširen bi bil, ko bi hotel na drobneje govoriti o izpeljavi programa. Dva in petdeset izbranih glasov močan pevski zbor, virtuozna produkcija na kontrabasu g. Sladeka, uda dvorne opere, slovanska vojaška godba, navdušeni govori, lep red in izgledno razumljenje: to je nas povzdigovalo. Pozdravilnih telegramov smo dobili 20 od vseh krajev. Iz Ljubljane 5, iz Prage 2, iz Gradca 2 (od hrvaške in slovenske mladine), iz Züriha, Novega mesta, Maribora 2, Celja, Kranja, Ptuja, Rocolja pri Trstu, Gorice, Metlike, Črnomlja. Ob 3. popolnoči se je še le razhod začel, da si plesa ni bilo. Zadovoljni in ponosni so bili mladi osnovatelji na vršenje in izidom slavnosti tem laglje, ker so ravno prej tisti večer nemški študentje imeli velikansk zbor in velikansk — tepež in škandal med seboj. Častitelji Prusije in pa Avstrijci so med seboj bili in lasali se, zastave trgali in divjali kakor besni. In v nemškem taborji je zmerom kultura, pri nas pa surovost?!

Trst 25. nov. D. (*Beseda v rojanski čitalnici*) je bila jako zanimiva. Lepi govor g. Gerlanca je vsa rodoljubna prsa ogrel. Deklamacije kmečkih deklet so veselo kazale, kako se je mladi naš narod že zavedat začel. Naš pevski zbor je po navadi hvalevredno se obnašal; pristopil mu je prijazno zbor mestnih gospodov, ki nas je ta večer s svojo nazočnostjo počastil. Prav izvrstno pa je govoril kmet Juri Gerdol o okoličanih; ploska in živio-klicev mu ni bilo ne konca ne kraja, in po pravici. Ostale veselice s tombolo in plesom ne popisujem, ker vem, da „Novice“ take reči rade na kratko popisujejo.

Nad Vipavo 25. nov. (*Slovenski jezik, kje si v uradnijah?*) Začudili smo se bili mi, priprosti kmetje, ko smo brali razglas naše deželne vlade, s katerim se je po obžalovanja vredni Janški dogodbi umiriti mislilo vznemirjeno ljudstvo z zagotovilom, da se nam od no-

bene uradnije ne krati pravica o zadevah našega slovenskega jezika. V resnici nismo vedeli, ali deželni vladi res znano ni postopanje ces. uradnikov, ali se morebiti le norčevati hoče z nami, zatiranimi slovenskimi kmeti, da se tako predrzno resnici bije v obraz! Od tiste dôbe zagledalo je vnovič več vladinih razglasov beli dan, vsled katerih bi se uradovati moralo v slovenskem, nam edino razumljivem jeziku, pa ker, vkljub vsem razglasom, smo dandanes ondi, kjer smo bili pred 20 leti, si pač družega misliti ne moremo, ali da vlada nima moči siliti v to, da se njeni ukazi spopnujejo, ali pa da je vse le — gola čenčarija. — Ako pa pride kmet, ki je steber države, k tacim sklepom, kam se bode obrnila vlada, ako pridejo dnevi nevarnosti in stiske? In kdo je to zakrivil? — Slišalo se je na taboru vipavskem od 12.000 mož enoglasno zahtevati slovensko uradovanje, in vendar se nam vklub vsemu temu pošiljajo nemški dopisi od okrajnega glavarstva v Postojni, od sodnije v Vipavi, posebno pa od naše „precartane“ davkarije. Tako smo dobili pred 14 dnevi nemški dopis od okrajnega glavarstva zarad sekanja drv in gozdnega oskrbovanja, da smo prisiljeni bili daleč okoli iskati človeka, da nam je pretolmačil težko umljivi dopis in nam ga prevodil v domači jezik. Znani so mi izgledi, da so kmetje plačati morali veliko denarja, da so važne razsodbe, poslane jim od vipavske sodnije, poslovenjene imeli. Poznam ga, poštenega župana, ki je rekel, da bolje bi bilo, roko si odsekati dati, kot župan biti, ako nemščine ne razume. S takim postopanjem si pač vlada in njeni organi nikdar pridobili ne bodo zaupanja ljudstva! Poslanci naši! ne zgubite nobene priložnosti in odkrivajte, bodi priležno ali nepriležno, naše rane, in zahtevajte z vso pogumnostjo, naj se dá ces. uradnikom obrok, v katerem se slovensčine naučiti morajo, ali pa odpovedati se slovenskemu kruhu. — Drugi pot kaj o naših gozdnih zadevah, ako vam je drago.*)

Iz idriških hribov 22. nov. —k. — Ne bode dolgo in naše hribe in doline pokrivala bode rahla odeja — beli sneg. Mirovalo in tiho bode vse, vsak v svojem kotiču, dokler se ne bode zopet oživila in omladila mati narava. Vse bode počivalo po težkem delu trudopolnega leta. Le narod naš ne sme spavati in križema držati rok v zakurjeni sobi. Ravno nam, ki živimo na kmetih, z zimskim počivanjem narave odpira se čas, da si lože za narodno in duševno omiko marsikaj oskrbimo. Kdor pa dandanes dobro pozná naše razmere, pač čuti, da priprostemu sicer poštemu našemu ljudstvu primanjkuje še več podučjenja. In kdo je tisti studenec, po katerem narodu našemu more dotekati čedalje več vsestranske omike? Odgovor na to vprašanje ugame vsak lahko: duhovni gospodje so v prvi vrsti, v drugi učitelji ljudskih šol, in poleg njih rodoljubi družih stanov. Ne govorim pa od tistih ljudi, ki visoko nad kmetom nos vihajo, se še celó kmeta ogibljejo, ga zaničljivo gledajo; ti ne bodo, če mislijo ali ne mislijo, pri narodu našemu nič opravili. — Le do gori omenjenih mož se obračam in jim kličem: skrajni čas je, zbuhati in oživljati duševno življenje na kmetih. Treba je kmetu odpreti več svet, kterege še doslé ne pozná. Njemu ne dopuščajo dandanes denarne stiske, da bi mogel si še omisliti časnikov in potrebnih koristnih knjig. Kdor pa dandanes nič ne bere, temu je svet pred očmi zaopažen. Smoli potem mi krivi tega, če kmet ne bere časnikov in knjig? utegne mi zdaj kdo v obraz reči. Ne! tega jaz nikdar nisem in tudi zdaj ne trdim, vsaj tudi sam vidim, da kmet o poletnem težkem delu nima časa vsaki dan prebirati listov. Ob nedeljah pa